

Okul Öncesi Çocuklarda (4-6 Yaş) Deprem, Yangın ve Tahliye Konusunda Durum Tespitinin Yapılması

Funda DOĞAN^{1*}, Meliha KIRKINCIOĞLU²

Öz

Bu araştırmanın amacı, kamu ve özel okul öncesi kurumlardaki öğrencilerin, deprem ve yangına hazırlıklı olma durumlarını, deprem ve yangın anlarındaki ortak davranış şekillerini ve tahliye kültürüne yönelik durumlarını ortaya koymaktır. Araştırmaya, İstanbul ilinden seçilen, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı 5 kamu ve 5 özel anaokulundan seçilen toplam 100 öğrenci (37 kız, 63 erkek) katılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan, 3 adet demografik soru ve 22 adet evet / hayır seçeneği soru yer almaktadır. Veriler betimsel analiz teknikleri ve parametrik olmayan analiz teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, her iki okul türünde de öğrencilerin yangın ve deprem anı tahliye kültürüne ilişkin farkındalık sahibi olduklarını, ancak öğrencilere deprem tahliye kültürüne ilişkin çök-kapan-tutun tekniği ve deprem anında yapılacaklar hakkında yeterli bilgi verilmediğini göstermektedir. Ayrıca, yangın düğmesi, arkadaşının elbisesi yandığı durumlarda neler yapılabileceği, yangın alarm düğmesini kullanma, okulun yangın merdiveninin olması, yangın yerinden uzaklaşırken öğretmen ile iletişimde olma ve depremin olması durumunda nelerin yapılacağını öğretmenin öğretmesi ile ilgili maddeler açısından iki okul türü arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p < 0,01$).

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, Doğal afet, Deprem, Yangın, Tahliye

Determination of the Situation about Earthquake, Fire and Evacuation in Preschool Children (4-6 Age)

Abstract

The aim of this study is to reveal the earthquake and fire preparedness of students in public and private preschool institutions, their common behavior during earthquake and fire moments, and their situation regarding evacuation culture. A total of 100 students (37 girls, 63 boys) from 5 public and 5 private kindergartens affiliated to the Ministry of National Education participated in the study. There are 3 demographic questions and 22 yes / no options created by the researchers as data collection tools. The data were analyzed using descriptive analysis techniques and nonparametric analysis techniques. The findings showed that in both school types, students had awareness of fire and earthquake evacuation culture, but students were not given enough information about the crash-trap-hold technique and what to do during an earthquake. In addition, statistically significant differences were found between the two school types in terms of what can be done when the fire button, the clothes of your friend were burned, using the fire alarm button, having a fire escape at the school, communicating with the teacher while moving away from the fire place, and what to do in case of an earthquake. ($p < 0.01$)

Keywords: Preschool Education, Natural Disaster, Earthquake, Fire, Evacuation

¹ İstanbul Aydın Üniversitesi,

² İstanbul Gedik Üniversitesi

*İlgili yazar / Corresponding author: fundogan@gmail.com

Gönderim Tarihi / Submission Date: 07.11.2020

Kabul Tarihi / Acceptation Date: 21.12.2020

1. GİRİŞ

İnsanoğlu yaşamının başlangıcından itibaren, ölümler, yaralanmalar, kayıplar, çevre sorunları gibi çeşitli olumsuz etkileri olan farklı afet durumları ile karşı karşıya kalmıştır (Demir, 2004). Dünyanın farklı bölgelerinde çok çeşitli nedenlere bağlı olarak afetler yaşanmaktadır. Ülkemiz, gerek jeolojik gerek topografik yapısı ve gerekse iklim özellikleri nedeniyle, doğal afetlerle sıkça karşılaşan ülkelerin başında gelmektedir. Ülkemizde etkili olan doğal afetler, depremler, heyelanlar, su basmaları, kaya düşmeleri, yangınlar, çığ, fırtına, yeraltı suyu yükselmeleri gibi meteorolojik kökenli afetler olarak da sıralanabilmektedir (Eren, 2002).

Afetler, toplum üzerinde fiziksel, ekonomik ve psikolojik yıkımlara neden olmaktadır (Sapsağlam, 2019; Turan ve Kartal, 2011). Bir afet sırasında mevcut kaynaklar yetersiz kalabilir ve afetten etkilenen pek çok kişi olabilir. Maddi olarak binalar, yollar, haberleşme ve alt yapı sistemleri zarar görebilir. Afetin ilk 72 saati hayati önem taşımaktadır. Özellikle bu 72 saat içinde yangınlar ve birçok salgın hastalık ortaya çıkabilir. Bu nedenle olası afetlere karşı topyekûn hazırlıklı olmak ve afet öncesinde, sırasında ve sonrasında gerekli bilgi ve becerilere sahip olmak son derece önemlidir.

1.1. Afet Tanımı ve Çeşitleri

İngilizce karşılığı “disaster” olan afet kavramı, çok farklı şekillerde tanımlanmaktadır. TDK’ya göre afet “çeşitli doğa olaylarının neden olduğu yıkım” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2020). Afet, normal yaşamı ve insani faaliyetleri kesintilere uğratarak toplumları etkileyen, fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara sebep olan doğal ve ya yapay olarak insanlar tarafından meydana gelen olaylara verilen isimdir (Şahin ve Sipahioğlu, 2002). Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı – AFAD, afet kavramını “toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay” (AFAD, 2014:23) olarak tanımlanmaktadır.

Afetlerin büyüklükleri genellikle sebep oldukları can ve mal kayıplarının boyutuyla ölçülmektedir. En büyük kayıp ise bir insanın canı olarak değerlendirildiği için afetin büyüklüğü tayin edilirken neden olduğu can kaybı ve yaralanmalarla değerlendirilmektedir (Erkal ve Değerliyurt, 2015). Bilimsel ve teknolojik gelişmelerle afetler önceden engellenebilen, öngörülebilir ve önlem alınabilen olaylar olarak algılanmaya başlamıştır (Işık; Aydınlioğlu; Koç; Gündoğdu; Korkmaz; Ay, 2012). Aslında afet bir olayın kendisinden çok doğurduğu sonuçtur denebilir (Ergünay, 2002).

Her ne kadar afetler, farklı ülkelerin şartlarına göre farklılık göstermiş olsa da, genel kabul görmüş afet türleri şu şekildedir;

Doğal afetler; Oluşumları doğa olaylarına dayanan, doğal yollarla meydana gelen afetlerdir. Bunlar kendi aralarında jeolojik – doğrudan kaynağını doğa olaylarına dayanan, doğal yollarla meydana gelen afetler (Örn.=deprem, heyelan, erozyon, tsunami, yanardağ patlamaları vb.) ve meteorolojik - atmosferdeki doğa olayları sonucu meydana gelen afetler (Örn.=sıcaklık, yağış, rüzgarın yararlı oldukları sınırı aşmasıyla ortaya çıkan afetler) olarak ikiye ayrılır (Işık, Aydınlioğlu, Koç, Gündoğdu, Korkmaz ve Ay, 2012).

Doğal olmayan afetler; İnsan kaynaklı olan afetlerdir. İç savaşlar, silahlı saldırılar, isyan, insanları göçe ve mülteci durumuna iten olaylar, yanlış şehirleşme, orman yangınına sebep

olma, yangınlar, salgın hastalıklar vb. doğal olmayan afet türleri arasındadır (Işık, Aydınlioğlu, Koç, Gündoğdu, Korkmaz ve Ay, 2012)

Karışık Afetler; Hem insan hem doğa kaynaklı afetlerdir. Bazı afetler oluşurken veya oluşuktan sonra ikinci bir afetin oluşmasına neden olmaktadır. Deprem sonrası oluşan tsunami, heyelan veya yangınlar karışık afetlere örnek olarak verilebilir (Işık, Aydınlioğlu, Koç, Gündoğdu, Korkmaz ve Ay, 2012).

1.2. Deprem ve Yangına Hazırlık Eğitimleri

Başta deprem ve yangın olmak üzere afetlerin etkileri hazırlıklı olunmadığı durumlarda çok yıkıcı olabilir. Dolayısıyla toplumun her kesiminin bu konuda bilinçli olması önem arz etmektedir. Bu konuda bilinçlenmenin en önemli adımlarından biri de okulda verilen eğitimlerdir. Eğitim, bireylerin ve toplumların önlenemeyen afetlerin olumsuz etkilerini azaltmada farkındalık geliştirme ve bilinçlenme açısından önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Cvetković ve ark., 2015). Afet eğitimlerinin etkili olabilmesi için okulların da afet durumlarına hazır olması gerekmektedir. Yapısal ve altyapı sorunları olmayan ya da yapısal sorunları tespit edilip gerekli önlemleri alınmış okullarda afet öncesinde, daha önce afet yaşamış okullara bakılarak afet sırasında yaşanan sorunlar göz önüne alınıp yapılan hazırlıklar, afet sonrasında zararı en aza indirir ve çok kısa bir süre içerisinde eğitim-öğretimin sürekliliğini sağlar (Işıkara ve Çalışkan, 2010). Okulların afete hazırlık çalışmaları genellikle üç ana başlıkta incelenebilir: 1) Okullarda durum tespiti ve planlama 2) Fiziki yapının değerlendirilmesi ve olası kazalardan korunma yöntemleri 3) Afetlere müdahale kapasitesi ve beceriler (Işıkara ve Çalışkan, 2010).

İnsanlar genellikle afet anında paniğe kapılırlar ve bu panik zararın ve kayıpların artmasına sebep olabilir. Bunu önlemenin en etkili yolu, afet için belirlenen yönetimin ve afetten etkilenen bireylerin gerekli bilgi ve tatbiki eğitimi önceden almış olmalarıdır (ISMEP,2009). Afetler yaşanmadan önce ve afet sonrasında nelerin yapılacağı ve ne tür tedbirlerin alınacağı bilinirse insanlar bu afetlerden daha az zarar görürler (Öcal, 2005).

Ülkemizde, doğal afetlerin sık yaşanmasından dolayı toplumsal farkındalığın ve bilinçlendirmenin yapılması önem arz etmektedir. Başta çocuklar olmak üzere toplumun her kesiminin doğal afetlere yönelik bilgilendirilmesi gerekmektedir (Erdoğan, 2009). Afetler ile ilgili farkındalığın artırılmasında en etkili yol okullardır (Altay, 2008). Okul öncesi eğitim sürecinde bu farkındalığın geliştirilmeye başlanması ileriki dönemlerde afet bilincinin gelişmesi açısından önemlidir ve sınıflarda yapılacak etkinlikler yoluyla çocukların farkındalığı gelişecek ve yaparak – yaşayarak öğrenme gerçekleşecektir (Fetih ve Gülay, 2011).

1.3. Literatür Taraması

Konu ile ilgili literatür incelendiğinde, okul öncesi dönemdeki çocukların afetlere yönelik bilinç ve farkındalığını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiş çeşitli araştırmaların olduğu görülmektedir.

Sapsağlam (2019), 3,4 ve 5 yaşlarında olan toplam 110 okulöncesi öğrencisinin afetler ile ilgili bilgi ve farkındalık düzeylerini ortaya koymak amacıyla kesitsel tarama modelinde bir araştırma gerçekleştirmiştir. Öğrencilere en yaygın karşılaşılan doğa olayları gösterilmiş ve öğrencilerin kartlarda kendilerine gösterilen bu doğa olaylarına ilişkin bilgi ve farkındalıkları sorgulanmıştır. Çocuklar tarafından en çok bilinen doğa olayının yangın, en az bilinen doğa olayının ise çığ olduğu, çocukların yaşlarının artmasıyla doğru orantılı olarak doğa olayları ile ilgili bilgi ve farkındalıklarının da arttığı ortaya konulmuştur.

Fetih ve Gülay (2011), deprem bilinci araştırma programının (DEBAP) 105 altı yaş grubundaki çocukların bilgi ve davranış düzeylerine olan etkiyi incelemek amacıyla deneysel bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmanın sonucunda, DEBAP programının çocukların deprem ile ilgili bilgi ve bilinç düzeylerine anlamlı bir etkisinin olduğunu rapor edilmiştir.

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, İstanbul ilinde okul öncesi eğitim veren Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kamu ve özel anaokullarındaki öğrencilerin deprem ve yangına hazırlıklı olma durumlarının, deprem ve yangında durumlarına ait ortak davranış şekillerinin araştırılması, deprem ve yangında tahliye kültürüne yönelik durumun tespiti yapılmasıdır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Bu çalışmada, kamu ve özel anaokullarındaki öğrencilerin deprem ve yangın gibi afetlere hazır olma durumları, davranış durumları ve deprem – yangına ilişkin tahliye kültürüne yönelik durumları tespit edileceğinden, nicel araştırma yöntemlerinden kesitsel tarama deseni kullanılmıştır. Kesitsel tarama deseninde, araştırma verileri örneklem grubundan tek seferde toplanır, geçmişte ve hali hazırda var olan bir durum olduğu şekliyle ortaya konularak betimlenir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012).

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, İstanbul ilinde bulunan ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olan kamu ve özel ana okullardaki öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise kolay ulaşılabilir örneklem tekniği ile seçilen ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan, İstanbul ili, Eyüp, Kağıthane, Şişli ve Bahçelievler ilçelerinde bulunan, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 5 kamu ve 5 özel anaokulundaki toplam 100 öğrenci oluşturmuştur. Öğrencilerin yaş aralığı 4-6 yaş olup, demografik özellikleri Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

Özellikler	Grup	Anaokulu (Kamu)		Anaokulu (Özel)		Toplam % (n)	
		n	%	n	%	n	%
Cinsiyet	Kız	21	42	16	32	37	37
	Erkek	29	58	34	68	63	63
Yaş	4 yaş	-	-	9	18	9	9
	5 yaş	10	20	19	38	29	29
	6 yaş	40	80	22	44	62	62
Öğrenime devam süresi	1 yıl	42	84	23	46	65	65
	2 yıl	8	16	27	54	35	35

Araştırmaya katılan öğrencilerin %37’si (n=37) kız, %63’ü (n=63) erkektir. Bu öğrencilerin %62’si (n=62) 6 yaş, %29’u (n=29) 5 yaş ve %9’u (n=9) ise 4 yaş grubundadır. Öğrencilerin %65’i (n=65) 1 yıldır anaokulunu devam ettirmekteyken, %35’i (n=35) 2 yıldır anaokuluna devam etmektedir.

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen, Yangında tahliye ve Depremde tahliye olmak üzere iki boyut ve toplam 22 sorudan oluşan anket kullanılmıştır. Anketin başında, öğrencilerin cinsiyet, yaş ve okula devam sürelerini ortaya koymaya yönelik üç demografik soru yer almaktadır. Anketin “Yangında Tahliye” boyutunda toplam 13 soru yer almaktadır ve bu boyutta öğrencilere yangın anında yapılacakları ile ilgili sorular sorulmuş ve onlardan Evet – Hayır şeklinde yanıtlar vermeleri istenmiştir. Anketin “Depremde

Tahliye” boyutunda ise toplam 9 soru yer almaktadır ve bu boyutta öğrencilere deprem anında yapılacakları ile ilgili sorular sorulmuş ve onlardan Evet – Hayır şeklinde yanıtlar vermeleri istenmiştir.

2.3. Veri Analizi

Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın amacına yönelik olarak verilerin analizinde betimsel istatistik teknikleri (frekans ve yüzde) ve gruplar arası karşılaştırma için ise parametric olmayan testlerden Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Karşılaştırma analizleri %95 güven aralığında gerçekleştirilmiştir ($p < 0,05$). Elde edilen bulgular tablo ve açıklamalar şeklinde sunulmuştur.

3. BULGULAR

3.1. Okulların Genel Durumu

Araştırmaya dahil edilen okulların yangın tüpü, yangın alarm düğmesi ve yangın merdiveni olma durumu açısından analiz edilmiştir. Araştırmadaki anaokullarında yangın tüpü, yangın alarm düğmesi, yangın merdiveni olma durumuna ilişkin bilgiler Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Okulların yangın tüpü, yangın alarm düğmesi ve yangın merdiveni olma durumlarına göre dağılım

Özellikler	Var / yok	Anaokulu (Kamu)		Anaokulu (Özel)		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
Yangın tüpü var mı?	Var	2	40	4	80	6	60
	Yok	3	60	1	20	4	40
Yangın alarm düğmesi var mı?	Var	1	20	4	80	5	50
	Yok	4	80	1	20	5	50
Yangın merdiveni var mı?	Var	5	100	3	60	8	80
	Yok	-	-	2	40	2	20

Milli Eğitim’e bağlı 5 kamu anaokulundan 2’sinde (%40), özel anaokullarından 4’ünde (%80), yangın tüpü, kamu okullarından 1’inde (%20), özel okulların 4’ünde (%80) yangın alarm düğmesi, kamu okullarının hepsinde (%100) özel okulların 3 (%60)’ünde yangın merdiveni vardır.

3.2. Yangın Tahliye Kültürüne İlişkin Bulgular

Bu bölümde, anaokullarında olabilecek veya oluşan yangın sırasındaki olması gereken bireysel veya grupsal davranış şekillerine yönelik literatürde yer alan bilgiler doğrultusunda hazırlanan anket sorularının cevaplarının dağılımına yer verilmiştir. Bu sorular olması gereken davranış şekillerinde öğrencilerin farkındalık ve bilgisini belirleyebilmeye ilişkin bir durum tespitine yönelik olup “Evet” ve “Hayır” seçeneklerinden oluşmaktadır. Yangın tahliye kültürüne ilişkin bulgular Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3. Öğrencilerin yangın kültürüne ilişkin yanıtları

Yangın Kültürü ile ilgili Maddeler	Evet / Hayır	Anaokulu (Kamu)		Anaokulu (Özel)	
		n	%	n	%
Okul içinde ve okul bahçesinde yangın olduğunu gördüğünde “yangın var, yangın var!” diye yüksek sesle bağırmanız mı?	Evet	34	68	28	56
	Hayır	16	32	22	44
Okul içinde yangın alarm düğmesi var mı?	Evet	2	4	25	50
	Hayır	48	96	25	50
Yangın sırasında bir arkadaşının elbisesi yanıyor ne yapman gerektiğini biliyor musun?	Evet	38	76	26	52
	Hayır	12	24	24	48
Okul içinde ve okul bahçesinde yangın olduğunu	Evet	11	22	31	62

gördüğünde yangın alarm düğmesine basmalı mısınız?	Hayır	39	78	19	38
Yangın gördüğünde yangın yerinden koşarak mı uzaklaşılmalı?	Evet	46	92	44	88
	Hayır	4	8	6	12
Yanan eşyanın üzerini kapattıktan sonra öğretmene haber verir misin?	Evet	43	86	47	94
	Hayır	7	14	3	6
Değişik ağır bir koku algılasan öğretmene haber verir misin?	Evet	42	84	41	82
	Hayır	8	16	9	18
Okulunuzda yangın merdiveni var mı?	Evet	4	8	14	28
	Hayır	46	92	36	72
Okulda yangında bir eşya yanıyor ise öğretmene hızlıca haber verir misin?	Evet	46	92	44	88
	Hayır	4	8	6	12
Yangın halinde diğer çocuklar ile birlikte yangın merdiveninden mi çıkılmalı?	Evet	12	24	25	50
	Hayır	38	76	25	50
Öğretmen ve diğer çocuklar ile okul dışına çıktığında hep birlikte bir arada mı olmasını?	Evet	43	86	42	84
	Hayır	7	14	8	16
Hep birlikte yangın yerinden uzaklaşırken eksik arkadaşın varsa öğretmene haber vermeli misin?	Evet	49	98	43	86
	Hayır	1	2	7	14
Okulda sana öğretmenin eğer okulda yangın olursa ne yapman gerektiğini söyledi mi?	Evet	18	36	16	32
	Hayır	32	64	34	68

“Okul içinde ve okul bahçesinde yangın olduğunu gördüğünde “yangın var, yangın var!” diye yüksek sesle bağırmalı mısınız?” sorusuna kamu anaokulundaki 50 öğrencinin, %68 (n=34)’i “evet”, %32 (n=16)’si “hayır” cevabını vermiştir. Aynı soruya, özel anaokulundaki 50 öğrencinin, %56 (n=34)’i “evet”, %44 (n=16)’si “hayır” cevabını vermiştir.

“Okul içinde yangın alarm düğmesi var mı?” sorusuna kamu anaokulundaki 50 öğrencinin, %4 (n=2)’ü “evet”, %96 (n=48)’si “hayır” cevabını vermiştir. Aynı soruya, özel anaokulundaki 50 öğrencinin, %50 (n=25)’si “evet”, %50 (n=25)’si “hayır” cevabını vermiştir.

“Yangın sırasında bir arkadaşının elbisesi yanıyor ise ne yapman gerektiğini biliyor musun?” sorusuna kamu anaokulundaki 50 öğrencinin, %76 (n=38)’si “evet”, %24 (n=12)’ü “hayır” cevabını vermiştir. Aynı soruya, özel anaokulundaki 50 öğrencinin, %52 (n=26)’si “evet”, %48 (n=24)’si “hayır” cevabını vermiştir.

“Okul içinde ve okul bahçesinde yangın olduğunu gördüğünde yangın alarm düğmesine basmalı mısınız?” sorusuna kamu anaokulundaki 50 öğrencinin, %22’si (n=11) “evet”, %78’u (n=39) “hayır” cevabını vermiştir. Aynı soruya, özel anaokulundaki 50 öğrencinin, %62’si (n=31) “evet”, %38’i (n=19) “hayır” cevabını vermiştir.

“Yangın gördüğünde yangın yerinden koşarak mı uzaklaşılmalı?” sorusuna kamu anaokulundaki 50 öğrencinin, %92 (n=46)’si “evet”, %8 (n=4)’i “hayır” cevabını vermiştir. Aynı soruya özel anaokulundaki 50 öğrencinin, %88 (n=44)’i “evet”, %12 (n=6)’si “hayır” cevabını vermiştir.

“Yanan eşyanın üzerini kapattıktan sonra öğretmene haber verir misin?” sorusuna kamu anaokulundaki 50 öğrencinin, %86 (n=43)’si “evet”, %14 (n=7)’ü “hayır” cevabını vermiştir. Aynı soruya 5 özel anaokulundaki 50 öğrencinin, %94 (n=47)’ü “evet”, %6 (n=3)’si “hayır” cevabını vermiştir.

“Değişik ağır bir koku algılasan öğretmene haber verir misin?” sorusuna kamu anaokulundaki 50 öğrencinin, %84 (n=42)’ü “evet”, %16 (n=8)’si “hayır” cevabını vermiştir. Aynı soruya, özel anaokulundaki 50 öğrencinin, %82 (n=41)’ü “evet”, %18 (n=9)’i “hayır” cevabını vermiştir.

“Okulunuzda yangın merdiveni var mı?” sorusuna kamu anaokulundaki 50 öğrencinin, %8 (n=4)’ü “evet”, %46 (n=92)’si “hayır” cevabını vermiştir. Aynı soruya, özel anaokulundaki 50 öğrencinin, %28 (n=14)’ü “evet”, %72 (n=36)’si “hayır” cevabını vermiştir.

“Okulda yangında bir eşya yanıyor ise öğretmene hızlıca haber verir misin?” sorusuna kamu anaokulundaki 50 öğrencinin, %92 (n=46)’si “evet”, %4 (n=8)’ü “hayır” cevabını vermiştir. Aynı soruya, özel anaokulundaki 50 öğrencinin, %88 (n=44)’i “evet”, %12 (n=6)’si “hayır” cevabını vermiştir.

“Yangın halinde diğer çocuklar ile birlikte yangın merdiveninden mi çıkılmalı?” sorusuna kamu anaokulundaki 50 öğrencinin, %24 (n=12)’ü “evet”, %76 (n=38)’si “hayır” cevabını vermiştir. Aynı soruya, özel anaokulundaki 50 öğrencinin, %50 (n=25)’si “evet”, %50 (n=25)’si “hayır” cevabını vermiştir.

“Öğretmen ve diğer çocuklar ile okul dışına çıktığında hep birlikte bir arada mı olmasın?” sorusuna kamu anaokulundaki 50 öğrencinin, %86 (n=43)’si “evet”, %14 (n=7)’ü “hayır” cevabını vermiştir. Aynı soruya, özel anaokulundaki 50 öğrencinin, %84 (n=42)’ü “evet”, %16 (n=8)’si “hayır” cevabını vermiştir.

“Hep birlikte yangın yerinden uzaklaşırken eksik arkadaşın varsa öğretmene haber vermeli misin?” sorusuna kamu anaokulundaki 50 öğrencinin, %98 (n=49)’i “evet”, %2 (n=1)’si “hayır” cevabını vermiştir. Aynı soruya, özel anaokulundaki 50 öğrencinin, %86 (n=43)’si “evet”, %14 (n=8)’ü “hayır” cevabını vermiştir.

“Okulda sana öğretmenin eğer okulda yangın olursa ne yapman gerektiğini söyledi mi?” sorusuna kamu anaokulundaki 50 öğrencinin, %36 (n=18)’sinin “evet”, %64 (n=32)’ünün “hayır” cevabını vermiştir. Aynı soruya, özel anaokulundaki 50 öğrencinin, %32 (n=16)’sinin “evet”, %68 (n=34)’inin “hayır” cevabını vermiştir.

Öğrencilerin okullarında yangın alarm düğmesi ve yangın merdiveni olup olmama durumuna ilişkin farkındalıklarına yönelik betimsel bulgular Tablo 4’de yer almaktadır.

Tablo 4. Yangın alarm düğmesi ve yangın merdivenin bilinirliğine yönelik bulgular

	Var / Yok	Anaokulu (Kamu)	Anaokulu (Özel)	Yangın alarm düğmesi var mı?			
				Anaokulu (Kamu)		Anaokulu (Özel)	
				Evet	Hayır	Evet	Hayır
Yangın Alarm Düğmesi	Var	1	4	2	8	25	15
	Yok	4	1	-	40	-	10
Yangın merdiveni	Var	5	3	4 (%8)	46 (%92)	13 (%43,3)	17 (%56,7)
	Yok	-	2	-	-	1 (%5)	19 (%95)

Anket uygulaması yapılan 5 Milli Eğitime Okulu’ndan 1’inde yangın alarm düğmesi varken 4’ünde yoktur. Tablo 4’de bulguları gösterilen “Okul içinde yangın alarm düğmesi var mı?” sorusuna “evet” cevabını veren öğrencilerden 2 (%4)’ si de bu alarm düğmesi olan okuldadır. Bu okuldan 8 (%96) öğrenci ise bu soruya hayır cevabını vermiştir. Milli Eğitime bağlı özel ana okullardan 4’ünde yangın alarm düğmesi varken 1 okulda ise yangın alarm düğmesi yoktur. Yangın alarm düğmesi olan 4 okuldaki öğrencilerin hepsi (n=40;%40) “Okul içinde yangın alarm düğmesi var mı?” sorusuna “evet” cevabını vermişlerdir. Yangın alarm düğmesi olmayan 1 okuldaki öğrenciler ise bu soruya “hayır” cevabını vermişlerdir.

Anket uygulaması yapılan Milli Eğitime bağlı 5 anaokulunun hepsinde (n=5 okul; %100) yangın merdiveni vardır. Tablo 4’de gösterildiği gibi bu okullardaki öğrencilerden %8 (n=4)’i “Okulda Yangın merdiveni var mı?” sorusuna “evet”, %92 (n=46)’si “hayır” cevabını vermiştir.

Milli Eğitim okullarındaki öğrencilerin çoğunluğunun okulda yangın merdiveni hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları ifade edilebilir. Milli Eğitime bağlı 5 özel okuldan 3'ünde yangın merdiveni vardır. Bu okullarda anket uygulanan toplam 30 öğrencinin %43,3 (n=13)'ü Yangın merdiveni var mı? sorusuna "evet", %56,7 (n=17)'si "hayır" cevabını vermiştir. Yangın merdiveni olmayan 2 özel okulda anket uygulanan toplam 20 öğrencinin %5 (n=1)'i bu soruya "evet" cevabının, %95 (n=19)'i "hayır" cevabını vermiştir.

3.3. Deprem Tahliye Kültürüne İlişkin Bulgular

Bu bölümde, anaokullarında yaşanabilecek deprem sırasındaki olması gereken bireysel veya grupsal davranış şekillerine yönelik literatürde yer alan bilgiler doğrultusunda hazırlanan anket sorularının cevaplarının dağılımına ve ortalamalarına yer verilmiştir. Bu sorular olması gereken davranış şekillerinde öğrencilerin farkındalık ve bilgisini belirlemeye yönelik bir durum tespiti olup "Evet" ve "Hayır" seçeneklerinden oluşmaktadır. Deprem tahliye kültürüne ilişkin bulgular Tablo 5'de yer almaktadır.

Tablo 5. Öğrencilerin deprem tahliye kültürüne ilişkin yanıtları

Deprem Tahliye Kültürü ile ilgili Maddeler	Evet / Hayır	Anaokulu (Kamu)		Anaokulu (Özel)	
		n	%	n	%
Hiç deprem yaşadın mı?	Evet	12	24	17	34
	Hayır	38	76	33	66
Deprem her yerin sallanması ve yıkılması mıdır?	Evet	38	76	38	76
	Hayır	12	24	12	24
Deprem olduğunda sıranın altına girilip çökmeli mi?	Evet	33	66	36	72
	Hayır	17	34	14	28
Çök-kapan-tutunun ne demek olduğunu biliyor musun?	Evet	4	8	3	6
	Hayır	46	92	47	94
Deprem olduğunda okul içinde veya okul dışındaysan (evdeysen) duvar, buzdolabı ve çamaşır makinesinin yanına gitmeli ve çökmeli misin?	Evet	25	50	29	58
	Hayır	25	50	21	42
Okulda sana öğretmenin eğer okulda deprem olursa ne yapman gerektiğini öğretti mi?	Evet	6	12	20	40
	Hayır	44	88	30	60
Okulda deprem olduğunda hızlıca dışarı mı çıkılmalı?	Evet	41	82	43	86
	Hayır	9	18	7	14
Okulda deprem olduğunda hep beraber diğer çocuklar ve öğretmenin beklemeli misin?	Evet	45	90	40	80
	Hayır	5	10	10	20
Okulda hiç deprem tatbikatı yapıldı mı?	Evet	5	10	8	16
	Hayır	45	90	42	84

"Hiç deprem yaşadın mı?" sorusuna kamu anaokulundaki 50 öğrencinin %24 (n=12)'ü evet, %76 (n=38)'sı hayır, özel anaokulundaki 50 öğrencinin, % 34 (n=17)'ü evet, %66 (n=33)'sı hayır cevabını vermiştir.

"Deprem her yerin sallanması ve yıkılması mıdır?" sorusuna kamu anaokulundaki 50 öğrencinin %76 (n=38)'sı evet, %24 (n=12)'ü hayır, özel anaokulundaki 50 öğrencinin %76 (n=38)'sı evet, %24 (n=12)'ü hayır cevabını vermiştir.

"Deprem olduğunda sıranın altına girilip çökmeli mi?" sorusuna kamu anaokulundaki 50 öğrencinin %66 (n=33)'sı evet, %34 (n=17)'ü hayır, özel anaokulundaki 50 öğrencinin %72 (n=36)'si evet, %28 (n=14)'i hayır cevabını vermiştir.

"Çök-kapan-tutunun ne demek olduğunu biliyor musun?" sorusuna kamu anaokulundaki 50 öğrencinin %8 (n=4)'i evet, %92 (n=46)'si hayır, özel anaokulundaki 50 öğrencinin %6 (n=3)'ü evet, %94 (n=47)'ü hayır cevabını vermiştir.

“Deprem olduğunda okul içinde veya okul dışındaysan (evdeysen) duvar, buzdolabı ve çamaşır makinesinin yanına gitmeli ve çökmeli misin? ” sorusuna kamu anaokulundaki 50 öğrencinin %50 (n=25)’si bu soruya evet, %50 (n=25)’i hayır, özel anaokulundaki 50 öğrencinin %58 (n=29)’i evet, %42 (n=21)’si hayır cevabını vermiştir.

“Okulda sana öğretmenin eğer okulda deprem olursa ne yapman gerektiğini öğretti mi? ” sorusuna kamu anaokulundaki 50 öğrencinin %12 (n=6)’si evet, %88 (n=44)’i hayır, özel anaokulundaki 50 öğrencinin %40 (n=20)’i evet, %60 (n=30)’i hayır cevabını vermiştir.

“Okulda deprem olduğunda hızlıca dışarı mı çıkılmalı? ” sorusuna kamu anaokulundaki 50 öğrencinin %82 (n=41)’si evet, %18 (n=9)’i hayır, özel anaokulundaki 50 öğrencinin %86’i evet, %14’i hayır cevabını vermiştir.

“Okulda deprem olduğunda hep beraber diğer çocuklar ve öğretmenin beklemeli misin?” sorusuna kamu anaokulundaki 50 öğrencinin %90’i evet, %10’u hayır, özel anaokulundaki 50 öğrencinin %80 (n=40)’i evet, %20 (n=10)’si hayır cevabını vermiştir.

“Okulda hiç deprem tatbikatı yapıldı mı?” sorusuna kamu anaokulundaki 50 öğrencinin %10 (n=5)’u evet, %90 (n=45)’i hayır, özel anaokulundaki 50 öğrencinin %16 (n=8)’si evet, %84 (n=42)’ü hayır cevabını vermiştir.

3.4. Kamu ve Özel Anaokullarındaki öğrencilerin Yangın Kültürü ve Deprem Kültürü açısından karşılaştırılması

Araştırma yapılan anaokullarında öğrencilerin verdikleri cevapların okulun Milli Eğitime Bağlı olması veya Özel Anaokulu olması ile bir ilişki olma durumuna araştırmak amacıyla bağımsız iki gruplarda Non Parametrik test olan Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Yangında tahliye kültürüne ilişkin anket sorularının cevaplarının analizi ile edilen bulgular Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Okullara göre öğrencilerin yangında tahliye kültürüne ilişkin cevaplarının karşılaştırması

Yangında Tahliye Kültürü ile ilgili Maddeler	Okul türü	N	p	Mann-Whitney U	Standart Hata
Okul içinde ve okul bahçesinde yangın olduğunu gördüğünde “yangın var, yangın var!” diye yüksek sesle bağırmanız mı?	Kamu	50	0,219	1400	121,958
	Özel	50			
Okul içinde yangın alarm düğmesi var mı?	Kamu	50	0,000*	675	111,549
	Özel	50			
Yangın sırasında bir arkadaşının elbisesi yanıyor ne yapman gerektiğini biliyor musun?	Kamu	50	0,013*	1550	120,605
	Özel	50			
Okul içinde ve okul bahçesinde yangın olduğunu gördüğünde yangın alarm düğmesine basmalı mısınız?	Kamu	50	0,000*	750	124,011
	Özel	50			
Yangın gördüğünde yangın yerinden koşarak mı uzaklaşılmalı?	Kamu	50	0,507	1300	75,378
	Özel	50			
Yanan eşyanın üzerini kapattıktan sonra öğretmene haber verir misiniz?	Kamu	50	0,185	1150	74,378
	Özel	50			
Değişik ağır bir koku algıladıysanız öğretmene haber verir misiniz?	Kamu	50	0,791	1275	95,381
	Özel	50			
Okulunuzda yangın merdiveni var mı?	Kamu	50	0,010*	1000	96,531
	Özel	50			
Okulda yangında bir eşya yanıyor öğretmene hızlıca haber verir misiniz?	Kamu	50	0,507	1300	75,378
	Özel	50			

Yangın halinde diğer çocuklar ile birlikte yangın merdiveninden mi çıkılmalı?	Kamu	50	0,007*	925	121,309
	Özel	50			
Öğretmen ve diğer çocuklar ile okul dışına çıktığında hep birlikte bir arada mı olmasın?	Kamu	50	0,781	1275	89,718
	Özel	50			
Hep birlikte yangın yerinden uzaklaşırken eksik arkadaşın varsa öğretmene haber vermeli misin?	Kamu	50	0,028*	1400	68,165
	Özel	50			
Okulda sana öğretmenin eğer okulda yangın olursa ne yapman gerektiğini söyledi mi?	Kamu	50	0,674	1300	119,024
	Özel	50			

* p<0,01

Tablo 6'dan da görüldüğü gibi "Okul içinde yangın alarm düğmesi var mı?", "Yangın sırasında bir arkadaşının elbisesi yanıyor ne yapman gerektiğini biliyor musun?", "Okul içinde ve okul bahçesinde yangın olduğunu gördüğünde yangın alarm düğmesine basmalı mısın?", "Okulunuzda yangın merdiveni var mı?" ve "Yangın halinde diğer çocuklar ile birlikte yangın merdiveninden mi çıkılmalı?" sorularına her iki okul türündeki öğrencilerin verdikleri yanıtlar arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır (p<0,01).

Depremde tahliye kültürüne ilişkin anket sorularının cevaplarının okul türüne göre farklılaşma durumunu araştırmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi analizi ile edilen bulgular Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Okullara göre öğrencilerin depremde tahliye kültürüne ilişkin cevaplarının karşılaştırması

Depremde Tahliye Kültürü ile ilgili Maddeler	Okul türü	N	p	Mann-Whitney U	Standart Hata
Hiç deprem yaşadın mı?	Kamu	50	0,273	1125	114,012
	Özel	50			
Deprem her yerin sallanması ve yıkılması mıdır?	Kamu	50	0,542	1250	107,309
	Özel	50			
Deprem olduğunda sıranın altına girilip çökülmeli mi?	Kamu	50	0,519	1175	116,206
	Özel	50			
Çök-kapan-tutunun ne demek olduğunu biliyor musun?	Kamu	50	0,697	1275	64,108
	Özel	50			
Deprem olduğunda okul içinde veya okul dışındaysan (evdeysen) duvar, buzdolabı ve çamaşır makinesinin yanına gitmeli ve çökmeli misin?	Kamu	50	0,425	1150	125,227
	Özel	50			
Okulda sana öğretmenin eğer okulda deprem olursa ne yapman gerektiğini öğretti mi?	Kamu	50	0,001*	900	110,211
	Özel	50			
Okulda deprem olduğunda hızlıca dışarı mı çıkılmalı?	Kamu	50	0,587	1200	92,113
	Özel	50			
Okulda deprem olduğunda hep beraber diğer çocuklar ve öğretmenin beklemeli misin?	Kamu	50	0,164	1375	89,718
	Özel	50			
Okulda hiç deprem tatbikatı yapıldı mı?	Kamu	50	0,375	1175	84,499
	Özel	50			

* p<0,01

Sadece "Okulda sana öğretmenin eğer okulda deprem olursa ne yapman gerektiğini öğretti mi?" sorusuna her iki okul türündeki öğrencilerin verdikleri yanıtlar arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır (p<0,01).

4. TARTIŞMA

Okul öncesi eğitim kurumları, çocukları toplumsal hayata hazırlama da zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişmesini ve çocukların tüm hayatını etkileyecek, davranışlar edinmesini sağlayabilmektedir. Okul öncesi eğitim ile çocuklar yaşamlarını etkileyecek, temel bilgi, beceri ve davranışlar kazanmaktadırlar. Bu nedenle okulöncesi eğitim ve öğretim kurumları çocuklar için önemli ve gereklidir (Yavuzer, 2002). Günümüzde dünyada olduğu gibi Türkiye’de de okul öncesi eğitim kurumlarının öneminin giderek artması ve toplumsal gerekliliklerden dolayı okul öncesi eğitim kurumlarının sayısı artmaktadır. Bununla birlikte okul öncesi eğitime devam eden çocuk sayısında artış olmaktadır. Ülkemizde 4-6 yaş çocuk gruplarında okul öncesi eğitiminde okullaşma oranı 2011 yılında, %24, 2012 yılında %44, 2013 yılında % 47 olmuştur. 2014-2018 yıllarını kapsayan Onuncu Kalkınma Planı’nda okul öncesi eğitimde okullaşma oranının 2018 yılında %70’e çıkarılması hedeflenmiştir (T.C Kalkınma Bakanlığı, 2013).

Doğal afetlere ve yapay afetlere karşı hazırlıklı olmak ve daha bilinçli olmak için hem birey yaşam alanlarının hem de ülkedeki sağlık, eğitim gibi kuruluşların fiziksel olarak doğal afete dayanıklı yapılar olmasının yanı sıra bireylerin doğal afete ve yapay afetler karşı bilinçlenmesi önem taşımaktadır. Bu nedenle okul öncesi eğitim kurumları hem çocukların deprem yangın gibi doğal afetlere karşı güvenliğinin sağlanması, hem de olası bir deprem ve yangında, güvenliklerine yönelik davranış, bilinç ve farkındalıklara sahip olmasını sağlamaları gerekmektedir. Bu araştırmada da, İstanbul ilinde okul öncesi eğitim veren Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kamu ve özel kurumlardaki öğrencilerin deprem ve yangına hazırlıklı olma durumlarının deprem ve yangında kurumda bulunanlara ait ortak davranış şekillerinin ve deprem ve yangında tahliye kültürüne yönelik durumum araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmada, çocukların olası bir deprem ve yangın anında güvenli tahliyelerini sağlamaya yönelik davranış biçimleri ve farkındalıkları kazanma durumlarını belirlemeye yönelik 22 soruluk anket uygulaması yapılmıştır.

Anket uygulaması ile Milli Eğitim Anaokulundaki öğrencilerin “yangın görüldüğünde “yangın var, yangın var!” diye yüksek sesle bağırması gerektiğini bilenlerin oranının (%62) Özel Anaokulundaki öğrencilerden(%38) fazla olduğu anlaşılmıştır. Ancak oran beklenilenin altında çıkmıştır. Milli Eğitime bağlı 5 özel anaokulunda, okulda yangın alarm düğmesi olması hakkında öğrencilerin farkındalıklarının olduğu, yangın alarm düğmesi olan Milli Eğitime bağlı bir kamu anaokulundaki öğrencilerin okulda yangın alarm düğmesi olması hakkında farkındalıklarının veya bilgilerinin yeterli durumda olmadığı ifade edilebilir.

Çocukların %42’sinin yangın gördüklerinde yangın alarm düğmesine basmalarını gerektiğini bildikleri, %58’inin ise bilmediği ancak çocukların çoğunluğunun (%82) okullarında yangın merdiveni olup olmadığını bilmedikleri ifade edilebilir. Özellikle bir kamu anaokulunda yangın alarm düğmesini öğrencilerin basmalarından dolayı, bu düğmenin önü dolapla kapatıldığı görülmüştür. Bununla birlikte Milli Eğitimin kendi bünyesindeki anaokullarında yangın merdivenlerinin bir kısmının önü banklarla kapatıldığı ve kilitletiği görülmüştür. Ancak, çocukların çoğunluğunun (%90) yangın gördüklerinde yangından kaçmaları gerektiğini bildikleri anlaşılmıştır. Ayrıca, özel anaokulundaki çocukların %84’ü, okulda deprem olduğunda hızlıca dışarı çıkılmasının bilincinde oldukları ifade edilebilir. Yangın sırasında bir arkadaşının elbisesi yanıyor ne yapman gerektiğini biliyor musun ?’ sorusuna verilen evet cevapları daha da yüksek beklenirken daha az çıkmış ve öğrencilerin acil bir durum karşısında yapması gerekenler fırsatlar eğitiminde yeterli olarak verilmediğini göstermektedir.

Kamu anaokullarında yangın merdiveni olmasına rağmen “Okulunuzda yangın merdiveni var mı?” sorusuna öğrencilerin %92 oranında hayır cevabı vermeleri, onların yangın merdivenin ne olduğunu bilmedikleri ve ne zaman kullanacakları hakkında da bilgilendirilmediği anlamına

gelmektedir. Buna bağlı olarak ta “Yangın halinde diğer çocuklar ile birlikte yangın merdiveninden mi çıkılmalı ?” sorusuna da öğrencilerin %76’sı hayır yanıtını vermişlerdir. “Okulda sana öğretmenin eğer okulda yangın olursa ne yapman gerektiğini söyledi mi?” sorusuna öğrencilerin %66’sının hayır demesi, öğretmenlerin yangında yapılması gerekenler ile ilgili herhangi bir çalışma yapmadığı anlamına gelmektedir. Yangın ve depremle alakalı çalışmalar kasım ayı içerisinde Kızılay Haftasında fırsatlar eğitimi adı altında planlanabilir ve kolayca verilebilir. Aynı zamanda öğrencilerin farkındalıklarının artırılması için görseller hazırlanıp duvarlara asılmalı ve dramalar yapılması gerekmektedir.

“Çök –Kapan-Tutun” davranışının bilinirliğine ilişkin bulgularda ise çok daha vahim bir tablo çıkmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %93’ü bu tekniği bilmediğini ifade etmiştir. Ne yazık ki belediyelerce okullara dağıtılan broşürlerde Çök –Kapan-Tutun ne demek olduğu görsellerle anlatılmasına rağmen okul yönetimi ve öğretmenlerin bu konuda yeterli eğitim vermediği anlaşılmaktadır.

”Okulda sana öğretmenin eğer okulda deprem olursa ne yapman gerektiğin öğretti mi? “sorusuna öğrencilerin %74’ünün hayır cevabını vermesi ve bu soruya verilen cevabın devamı olarak “Okulda hiç deprem tatbikatı yapıldı mı?” sorusuna öğrencilerin %87’inin hayır cevabını vermesi, özellikle üzerinde düşünülmesi gereken acil bir durum olduğu görülmüş bunun için proje üretilip uygulamanın biran önce hayata geçirilmesi gerektiği önem kazanmıştır.

UNICEF (2011) tarafından hazırlanan raporda doğal afetlere hazırlıklı olmalı ve bunun içinde afet planı hazırlanmalı ve tatbikatlar yapılmalıdır. Özellikle yangın gibi acil durumlara müdahale edecek kişilerin bu konuda uygulamalı eğitim almış olması çok önemlidir. Ayrıca insanların genellikle afet anında paniğe kapıldıkları için ve bu panik can kayıplarının olduğu bilinmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarında da çocukların panik halinde hareket etmemesi için, afet hazırlıklı olmak adına hem çocukların hem de okuldaki diğer tüm bireylerin gerekli bilgi ve tatbiki eğitimi önceden almış olmalarıdır (ISMEP,2009).

Araştırmada, çocukların çoğunluğu (%74) okulda sana öğretmenin eğer okulda deprem olursa ne yapman gerektiğini öğretti mi? sorusuna hayır cevabını vermişlerdir. Çocukların %87’si okullarında deprem tatbikatının ise yapılmadığını da ifade etmişlerdir. Çocukların çoğunluğunun yangın olduğunda yanan eşya gördüklerinde üzerini kapatmaları gerektiğini bildikleri (%90) ve çoğunluğunun(%83) değişik ağır bir koku algıladıklarında ve bir eşya yandığını gördüklerinde öğretmenlerine haber vermeleri gerektiğini bildikleri ifade edilebilir.

Araştırmada çocukların çoğunluğunun (%85) yangında tahliyede olduğu gibi depremde tahliye durumunda da grup halinde hareket etmeleri gerektiğini bildikleri ve Okulda deprem olduğunda hep beraber diğer çocuklar ve öğretmenlerini beklemeleri gerektiğini bildikleri ifade edilebilir.

Çocukların, yangın durumunda okul dışına çıkarken grup halinde çıkmaları gerektiğini bildikleri ve dışarda da grupla birlikte olmaları gerektiğini bildikleri (% 85) ve grup halindeyken eksik arkadaşı varsa bu durumu öğretmenlerine bildirmelerinin gerektiğinin farkında oldukları (%92) ifade edilebilir. Her iki okul grubundaki toplam çocukların çoğunluğu (%66) öğretmenleri tarafından onlara yangında yapılması gerekenlerin söylenmediğini ifade etmişlerdir.

Çocukların verdikleri cevaplardan çoğunluğunun (%79), hiç deprem yaşamadıkları, ancak çoğunluğunun (%76) depremin her yerin sallanması ve yıkılması demek olduğunu bildikleri, deprem olduğunda sıranın altına girip çökülmesi gerektiğini bildikleri (%69) ifade edilebilir.

Ancak çocukların çoğunluğunun (%54) %93'ünün Çök-Kapan-Tutun davranışını ne olduğunu bilmedikleri ancak depremde duvar yanına gitmeleri gerektiğini bildikleri anlaşılmıştır.

UNİCEF (2010)'in hazırladığı afetlere hazırlıklı olma için olması gerekenler göz önünde bulundurulduğunda, okulların hepsinde yangın merdiveninin olması gerektiği, yangın alarm düğmesinin ve yangın tüplerinin olması gerektiği ve okulların fiziki durumlarının iyi olması gerektiği ifade edilebilir. Ancak araştırma kapsamındaki Milli Eğitim Bakanlığı okullarından birinin fiziki durumu, “çok iyi”, üçünün “iyi” dördüncüsü “orta” olarak değerlendirilmiştir. Özel Anaokullarından birinin mevcut fiziki durumu “iyi”, kincisinin mevcut durumu “çok iyi”, üçüncüsünün “orta”, diğer ikisinin mevcut durumu “iyi” olarak değerlendirilmiştir. Milli Eğitim'e bağlı 5 anaokulundan 2'sinde Özel Anaokullarından 4'ünde yangın tüpü, Milli Eğitim okullarından 1'inde yangın alarm düğmesi, özel okulların 4'ünde yangın alarm düğmesi, Milli Eğitim okullarının hepsinde (%100) özel okulların ise 3 (%60)'ünde yangın merdiveni olduğu belirlenmiştir.

5. SONUÇ

UNICEF (2011) tarafından hazırlanan raporda doğal afetlere hazırlıklı olmalı ve bunun içinde afet planı hazırlanmalı ve tatbikatlar yapılmalıdır. Özellikle yangın gibi acil durumlara müdahale edecek kişilerin bu konuda uygulamalı eğitim almış olması çok önemlidir. Ayrıca insanların genellikle afet anında paniğe kapıldıkları için ve bu panik can kayıplarının olduğu bilinmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarında da çocukların panik halinde hareket etmemesi için, afet hazırlıklı olmak adına hem çocukların hem de okuldaki diğer tüm bireylerin gerekli bilgi ve tatbiki eğitimi önceden almış olmalarıdır (ISMEP,2009). Bu araştırmada İstanbul ilinde bulunan özel ve kamuya ait anaokullarındaki çocukların (öğrencilerin) deprem ve yangın konusundaki farkındalıklarını ve tehlike anında olması gereken davranışlarına yönelik bir kültüre sahip olup olmadıklarını belirleyebilmek ve okullarda deprem ve yangına karşı gerekli fiziki önlemlerin alınma durumunu belirleyebilmek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 5 Milli Eğitim'e bağlı anaokulunda ve 5 Milli Eğitim'e bağlı özel anaokulundaki öğrencilere araştırmacı tarafından evet, hayır seçenekleri ile oluşturulan anket uygulanmıştır. Anketler öğrencilere birebir ve yüz yüze toplam 22 soru cevap şeklinde uygulanmıştır.

Anket uygulanan toplam 100 öğrencinin %37'si kız öğrenci (n=37), %63'ü erkek öğrenci (n=63)'dir. Öğrencilerden 4 yaşında olanların oranı %9(n=9), 5 yaşında olanların oranı %29 (n=29), 6 yaşında olanların oranı ise %62 (n=62)'dir. Öğrencilerin %65'i mevcut anaokullarına 1 yıldır, %35 'i 2 yıldır devam etmektedirler. Bu demografik özelliklerde olan öğrencilere uygulanan anket sonucunda, çocuklarının çoğunluğunun deprem ve yangında tahliye de bireysel ve grupsal olması gereken davranışların farkında oldukları belirlenmiştir. Ancak çocukların çoğunluğunun yangın merdiveni, yangın alarm düğmesi gibi fiziki gereklilikleri olmayan okullarda bu araçların bilinmesi ve kullanılması hakkında yeterli bilgilerinin olmadığı, çocukların okullarda depremde ve yangında yapılması gerekenlerin öğretmenleri tarafından söylenmediği ve deprem ve yangında tahliye tatbikatının yapılmadığı algısında oldukları ifade edilebilir. Ayrıca çocukların cevaplarına göre, yangın ve depremde tahliye durumunda grupla birlikte hareket etme kültüründe oldukları, okulların deprem ve yangına hazır olma durumlarında fiziki yetersizliğin olduğu ve bu fiziki yetersizliklere bağlı olarak kurumda ve çocuklarda depremde ve yangında tahliye kültürünün yeterli olmadığı ifade edilebilir.

Özellikle İstanbul ilinin nüfus olarak yoğun olduğu ve coğrafik olarak deprem açısından riskinin yüksek olduğu göz önüne alındığında deprem ve olası yangın durumunda can kaybını engellemek veya en aza indirebilmek için bilimsel ve geçerliliği kanıtlanmış önlemlerin alınması ve uygun davranış biçimlerinin sergilenmesi ile mümkün olabilecektir. Bu

bağlamda yangın alarm düğmesinin ve yangın merdiveninin okullarda olmamasının hem önemli bir risk olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı ve diğer bakanlıklar ile doğal afetlere karşı hazırlıklı olmak için birçok proje başlatılmıştır. Bu projeler ile bireyler ve kurum yöneticileri daha da bilinçlenmiştir. Bununla birlikte Başbakanlığa bağlı Afet ve Acil Durum (AFAD) Yönetimi Başkanlığı tarafından Türkiye'nin afete karşı hazırlıklı olabilmesi adına pek çok çalışmalar yürütülmektedir. Bu kuruluştaki uzman kişiler tarafından anaokullarında çalışan öğretmen ve diğer tüm personellere yaz tatili gibi geniş ve uygun zaman aralıklarında seminerler verilmesinin okullardaki deprem ve yangın gibi olası tehlikelere karşı hazırlıklı olmalarına katkı sağlayacağı ifade edilebilir.

Bununla birlikte Üniversitelerin Çocuk Gelişimi Bölümlerinde seminer dersi olarak verilmesiyle farkındalık ve bilinçlendirme daha da etkili bir biçimde sağlanacaktır.

Literatürde, günümüzde kurumların deprem ve yangına karşı hazırlıklı olma durumlarını araştırmaya yönelik çalışmanın yok denecek kadar az olduğu görülmüştür. Bu çalışmanın bu açıdan hem literatüre ve bundan sonra bu yönde yapılabilecek benzer araştırmalara katkı sağlayabileceği, hem de olası bir deprem ve yangın durumunda okul öncesi eğitim kurumlarının hazırlıklı olma durumlarına ilişkin bilgiler verebilmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Kaynaklar

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, AFAD (2014). Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğü. 15.10.2020 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/> adresinden elde edilmiştir.

Altay, S. (2008). İlköğretimde sosyal bilgiler dersinde depremle ilgili konuların irdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri (11. Baskı). Ankara: Pegem Akademi

Cvetković, V., Dragičević, S., Petrović, M., Mijaković, S., Jakovljević, V. & Gačić, J. (2015). Knowledge and perception of secondary school students in Belgrade about earthquakes as natural disasters. Polish Journal of Environmental Studies, 24(4), 77-85.

Demir, H. (2004). Doğal afetlerde ve afetlere ilişkin acil yardım teşkilatı ve planlaması esaslarına dair yönetmelikte afet acil yönetim planlaması. Yönetim Bilimleri Dergisi, 1(1-2), 141-159.

Erdoğan, H. (2009). Ortaöğretim coğrafya derslerinde doğal afetler konularının coğrafi bilgi sistemleri uygulamaları ile öğretimi. Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Ergünay O. (2006). Türkiye'nin afet profili, TMMOB Afet Sempozyumu, 2006.

Erkal, T. , ve Değerliyurt M. (2009). Türkiye'de afet yönetimi. Doğu Coğrafya Dergisi 22 (14), 147-164.

Erten, Ş. (2011). Türk kamu yönetiminde kriz yönetimi anlayışı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Isparta.

Fetih, L. & Gülay, H. (2011). Deprem bilinci artırma programının (Debap) 6 yaş çocukları üzerindeki etkisi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2(1), 1-17.

ISMEP (2009). İstanbul sismik riskin azaltılması ve acil durum hazırlık projesi. Eğitim Kurumları İçin Afet Acil Yardım Planlama Rehberi, İstanbul.

Işıkara, A.M., ve Çalışkan, Ö. (2010). Okullarda afete hazırlık. İstanbul: UNICEF ve İstanbul Ayrın Üniversitesi

Işık, Ö. , Aydınoğlu, H. M., Koç, S., Gündoğdu, O., Korkmaz G., ve Ay A. (2012). Afet yönetimi ve afet odaklı sağlık hizmetleri. *Okmeydanı Tıp Dergisi* 28(Ek sayı 2):82-123, 2012.

Öcal, A. (2005). İlköğretim sosyal bilgiler dersinde deprem eğitiminin değerlendirilmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 169-184.

Sapsağlam, Ö. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarında doğal afet farkındalığı. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(1), 283-295.

T.C.Kalkınma Bakanlığı (2013). Onuncu kalkınma planı 2014-2018, <http://www.kalkinma.gov.tr>(erişim tarihi: 15.10.2020)

TDK – Türk Dil Kurumu (2020). Genel Türkçe sözlük. 13.10.2020 tarihinde sozluk.gov.tr adresinden elde edilmiştir.

Turan, İ. & Kartal, A. (2011). İlköğretimde doğal afetler öğretiminin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. 20. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı 8-10 Eylül 2011, Bildiri Özeti. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

Yavuzer, H. (2002). Çocuk eğitimi el kitabı (14.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.